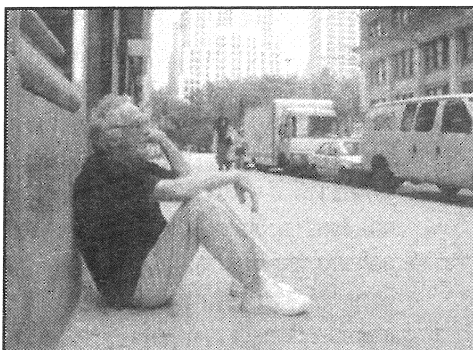

МОМО КАПОР е роден в Сараево през 1937 г. Завършва живопис в Художествената академия в Белград през 1961 г. Публикувал е множество книги, сред които и романите: Ада, Зое, От седем до три (Od sedam do tri), Измамници (Foliranti), Уна, Книга за жалби (Knjiga žalbi), Последният полет за Сараево (Poslednji let za Sarajevo), Хроника на изгубения град (Hronika izgubljenog grada); също и сборниците с разкази: И други разкази (I druge priče), 111 разказа (111 priča), Смъртта не боли (Smrt ne boli), Спомените на един драскач (Uspomene jednog crtača), Любовни разкази (Ljubavne priče). Сценарист е на голям брой документални филми и телевизионни предавания. Екранизирани са романите му Уна и Книга за жалби. Майстор е на краткия разказ. Последен представител в сръбската литература на жанра, известен като short-story. Превеждан е на френски, немски, полски, чешки, унгарски, словенски, шведски, също и на български.

Живее и работи в Белград.

МИРЪТ

Войната свърши.
 Без победители.
 Все пак подписах доброволна капитулация.
 Дипломацията ще свърши останалото.
 Не искам да се боря повече. Предадох се.
 Остави ме да се погрижа за своите мъртви.
 Оптимизмът издъхна в ръцете ми.
 Влача надеждата за краката.
 Събирам разпокъсани чувства.
 Мъкна на гърба си ревността, от чиято тежест ми се огъват коленете.
 Изгоряха писмата, картичките, снимките и посланията ми, писани с ярко червило по огледалата.
 В пепелника плуват кибритени клечки, удавени във вино.
 Над бойното поле се кълби мъгла от безчет изгорели цигари.
 Остави ме да се погрижа за своите мъртви.

Няма да ти трябва вече цитатите, стиховете, малките трикове, паролите, степените в огъня ключове, игрите и привичките.

Остави ме да ги събера и да ги погребя, както подобава, защото след всяка битка се надига паплач, която граби всичко, до което се докопа.

Не искам нищо от това да попадне в ръцете им!

На теб, както винаги, ти е все едно, разбира се: след себе си не остави друго освен отпечатъка от своето красиво тяло в постелята, където се борихме на живот и смърт, а утре, бездруго, сменят спалното бельо.

РАЙ

На Снежана М., Лозана. Сега я имаш! Сигурността, която винаги си искала! Надуших я в новата ти страна. Спомняш ли си, когато преди много години ми казваше, че *с него си изгубила три години и половина от живота си!* Ставаше дума за онзи младеж, който не те заведе пред олтара. Беше гениален пияница и чаровник, на когото заради усмивката прощаваха и двудневно закъснение за среща. Тогава се питах как е възможно да изгубиш три години и половина от живота си? Дори в затвора годините не са изгубени. Не е възможно да ги изгубиш, дори да ти се иска. Може да се изгуби само надеждата.

Разказваше ми още, че ти е писнало от такъв живот и че искаш сигурност, защото самата ти се чувстваш несигурна; казваше още, че вие двамата, дето толкова си приличате, просто се унищожавате един друг. Трябваше ти някой солиден, сигурен, някой, който да те закриля. Сигурност! Ето сега я имаш. И тази сигурност вече ти излиза през носа, през ушите, през всяка пора. Докарва те до лудост!

Имаш си мъж, който не пие, не пуши и не говори много, но пък е верен и сигурен. По професия е анестезиолог. Първо тебе упои. В клиниката го уважават и очакват един ден шефът му, доктор Хенке, да го направи свой съдружник. Всички мислят, че е швейцарец по рождение – толкова е акуратен, а това тук е най-големият комплимент, който може да получи някой варварин от по-несретната част на Европа. Ти чака дванайсет години, докато получиш швейцарско гражданство. За да станеш югославянка, ти бяха достатъчни само девет месеца в майчината утроба!

„Тя живее в Швейцария и всичко ѝ е идеално уредено...“ – чуваш шушукането зад гърба си, идвайки в Белград. Но ти си знаеш колко ти струва това. Единайсет месеца живееш като в аквариум без вода, за да дишаш през единия месец у дома.

Как си, Снежана? Прищя ли ти се да се скараш като хората с някого, да изпонатрошиш чиниите, да запееш, докато миеш прозорци, да поискаш кафе или олио назаем от комшията, да ядеш динята без нож и вилица и да си изплакнеш пръстите в реката?

Знам, най-тежки са вечерите у доктор Хенке и жена му. Трябва да бъдеш любезна, докато следят как се държиш: става ли от тебе добра швейцарка? Фондюто се точи по вилицата като дългите досадни вечери, когато се говори само за общи места, за времето и децата.

Спомняш ли си нощта, когато двамата с гаджето ти се сбихте пред *Двата елена*, защото той се правеше на идиот? Е, да можеше анестезиологът поне веднъж в живота си да се видиоти! Да се разкрещи! Да се разпусва! Да покаже, че е жив поне мъничко! Как мислиш – един бой би ви се отразил добре: само да се прочисти въздухът, да експлодират натрупаните, но премълчани неща, които нагнетяват тишината и зреят като червясал рокфор.

Хайде, изхвърли телевизора през прозореца! Надуй грамофона до дупка! Какво губиш? Сигурността? И без нея може да се живее чудесно. Бъди смела и рискувай!

Снежанке, какво правиш сред тези джуджета?

УХАЖОРЪТ

– Айде, ще метем! – извика сервитьорът в два след полунощ и обърна първия стол на масата.

– Да пийнем по едно у нас... – каза жената.

– Какво? – попита мъжът.

– Съпругът ми е в командировка.

Сложи длан на коляното ѝ, докато го караше със своя малък фиат.

– Чакай... – каза жената и отмести ръката му.

– Имате хубав апартамент! – каза той, докато разглеждаше картините на стената.

Чуваше течачата вода през полуоткрехнатата врата на банята. Прехвърли плочите и сложи на грамофона *Crying Time* на Рей Чарлз. Намали звука и наля арманяк в две чаши.

В този момент се отвори една врата и в дневната, зад чиито отворени прозорци шумеше нощта, пристъпи малко босоного момиченце в дълга розова нощница. В ръката си беше стиснало някаква детска книжка.

– Ей – прошепна, – ще ми почетеш ли малко?

– Какво?

– „Пепеляшка“.

– Добре! – каза. – „Имало едно време един добър човек, който имал хубава къща и прелестна дъщеря, за която правел всичко, каквото искала...“

Жената излезе от банята. Разтвореният халат откриваше влажната ѝ матова кожа.

– Какво правиш тук? – попита тя момиченцето.

– Не мога да заспя... – отговори детето.

– Знаеш ли колко е часът?

Момиченцето не знаеше. Беше три и пет.

– Искам да ми дочете „Пепеляшка“!

– Марш в леглото!

– Остави я! – каза мъжът. – Ще я дочета. „...в многото дребни задължения ѝ помагали мишките и птиците. Но когато трябвало да тръгва за бала, Пепеляшка се сетила, че няма нито една красива рокля.“

– О, Боже! – въздъхна жената и изпи на екс арманяка.

– „...Мишките вярвали, че тяхната приятелка е най-доброто и най-красивото момиче на света.“

– Хайде, стига толкова! – каза жената и си сипа още едно.

Той се загледа в дългите ѝ загорели крака, а след това в момиченцето, което глезено каза:

– Искам да ми чете, докато заспя!

Той го улови за ръка и го отведе в детската стая. Седна на ръба на леглото, държейки книгата в скута си. Беше станало четири без петнадесет.

– „Преди много време в една далечна страна красива кралица седяла край прозореца в своя дворец и бродирала. Както бродирала, тя си убола пръста и три капки кръв паднали на снежнобялото платно...“

– Знаем! – каза момиченцето. – Така се родила Снежанка!

– Ами като знаеш, защо не вземеш да заспиш?

– Искам да легнеш до мен!

– Тогава Синята фея – той четеше, легнал до момиченцето, – се обърнала към Пинокио, вдигнала лъскавата си вълшебна пръчица и изрекла...

– Събуди се, кукло малка, аз с живот те надарявам – изрецитира момиченцето.

Той не чу кога жената беше изключила грамофона. Беше измила чаши-те и изчистила пепелниците. Когато влезе на пръсти в детската стая, ги видя да спят двамата с разтворената книга върху тях.

Нощта развиваше бързо черно-бялата лента на зората. Събуди го в шест сутринта.

– Време е да си вървите!

Погали я по крака, но тя вече беше облечена.

– Добро утро! – каза той, прозявайки се.

Изпрати го до вратата. Мушна ключа в тесния отвор и бравата щракна.

– Да Ви звънна утре?

– Утре стана днес! – каза тя.

Опита се да я целуне.

– О, боже! – възкликна тя и въртна глава.

„Виж ти, брадясал съм!“ – мина му през ума, докато прокараваше длан по лицето си, пресичайки улицата.

СКАНДАЛ

- Това е най-ужасното лято в живота ми! – каза тя сред дима на запържената кайма за пълнените чушки.
- Защо? – попита той помътнялото огледало. Бръснеше се.
- Защо? Не виждаш ли?
- Кога ще тръгваме за плажа? – попита синът.
- Стана десет и половина... – обади се дъщерята иззад комикса.
- Каква е разликата? – говореше на дима. – Затова ли бихме толкова път – цяло лято да пълня проклетите чушки?
- Аз ли те накарах да ги пълниш?
- А какво щяхме да ядем тогава?
- Щяхме да ядем навън като останалите хора.
- Останалите хора почиват на хотел и вече са на плажа!
- Останалите хора имат пари.
- Въпросът не опира само до парите.
- Ами до какво?
- До това, че не си мръдваш и малкия пръст, за да ми помогнеш.
- Бръсна се.
- Не съм сляпа.
- Кога тръгваме за плажа? – изхленчи момчето.
- Вече е единадесет и половина – обади се момичето иззад комикса.
- Това е последното лято, когато готвя – каза тя, тъпчейки яростно каймата в чушката. – Другата година отиваме на хотел!
- Що пък не? – каза той, като изплакваше пяната. – Но тогава няма да бъдем на море цял месец, а само десет дни.
- По-добре десет дни, отколкото една година като сега! Защо ме гледаш така?
- Знаеш ли – каза той, – запасите ми от любов към теб не са неизчерпаеми. Мисля, че са на привършване.
- Заплашваш ли ме?
- Не, само ти казвам.
- Кога ще тръгваме за плажа? – продължаваше да пита момчето.
- Млък! – изрева той.
- Сега пък си го изкарваш на децата! – каза тържествуващо тя.
- О, боже! Видя ли как се поряхах?
- Да знаеш колко ми пука!
- Добре – каза той, като я хвана за раменете, – какво всъщност искаш?
- Искам да почивам като останалите.
- А не почиваш ли?
- Не. И ти го знаеш също толкова добре, колкото и аз.
- Почиваме ли, или не почиваме? – попита той децата.
- Вече е дванайсет и половина... – каза дъщерята.
- Сложиха тенджерата с пълнените чушки в плетена кошница и я покриха

с карирана салфетка. Нарязаха хляб. В друга салфетка увиха лъжиците и солта.

Белградската преса още не беше пристигнала. Той изпи на крак бутилка хладка бира, докато чакаха кораба за острова. От кошницата капеше червеникава мазнотия от пълнените чушки. На кораба бѣкаше от крушовидни, смугли, заострени, обли и едри гърди с шръкнали зърна. Прекосиха ивицата изсъхнала трева и се спуснаха в камениста долчинка. Децата се изгубиха някъде. Жената се съблече и влезе в морето. То се простираше пред нея голямо и загадъчно, потънало в белезникава омара. Мъжът гледаше хълбоците, стегнатите бедра и гърба ѝ на бивша плувкиня. Забеляза, че ръцете е са нашарени от вените. Приготвяше тяхната храна. Той се приближи и я прегърна изотзад.

– Ти си моето голямо момиче... – каза. – Да знаеш, че не бих те сменил с която и да било!

– Защото ти готвя... – цупеше се тя, изплъзвайки се от прегръдката му.

– Знаеш, че не е заради това!

Минавах случайно оттам с лодка и видях най-щастливата двойка на света. Мъж и жена на брега на Адриатическо море.

Превод от сръбски: **Светла Рускова-Джерманович**
 Редактор на превода: **Гергана Иванова**

